

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba jednotného zadání závěrečné zkoušky ve školním roce 2009/2010

(Pracovní verze)

Romana Jezberová a kol.

Obsah

Úvod	3
I. Pokyny pro tvorbu JZZZ ve školním roce 2009/2010	7
1. Složení autorského týmu, pozice a činnosti jeho členů při tvorbě JZZZ	7
2. Pokyny pro práci autorského týmu	11
2.1 Příprava tvorby jednotného zadání	11
2.2 Vlastní tvorba JZZZ v informačním systému NZZ	14
3. Prohlubování souladu JZZZ s návrhem koncepce NZZ	20
3.1 Využívání kvalifikačního standardu (KS) při tvorbě a úpravách JZZZ	20
3.2 Zpracování a inovace návrhů jednotlivých zkoušek a témat s ohledem na požadavky koncepce NZZ	21
3.3 Možnost využití samostatné odborné práce jako nový prvek ZZ	22
3.4 Uplatnění bloku podotázek „Obecný přehled ze světa práce“ v souladu s koncepcí NZZ	23
3.5 Vytvoření prostoru pro školní část závěrečné zkoušky	23
II. Obecná doporučení k tvorbě JZZZ	24
1. Využití kvalifikačního standardu při tvorbě jednotného zadání	24
2. Možnost využití samostatné odborné práce při ZZ	24
3. Obecný přehled ze světa práce	25
4. Pojetí tématu v JZZZ a pokyny pro tvorbu témat jednotlivých zkoušek	26

Úvod

Vážené kolegyně, vážení kolegové

projekt Nová závěrečná zkouška navazuje na systémový projekt Kvalita I (2005-2008)¹, který se zaměřoval na vývoj koncepce Nové závěrečné zkoušky,² založené na tvorbě jednotného zadání pro obor vzdělání a jeho pilotním ověřování ve vybraných středních odborných školách.

Myšlenka vytvářet jednotné zadání závěrečné zkoušky vycházela především z toho, že dosavadní stav, kdy každá škola si mohla sestavovat obsah závěrečné zkoušky (ZZ) v témže oboru v podstatě pouze podle svých potřeb a podmínek, vedl k tomu, že ve školách realizujících stejný obor vzdělání mohla mít ZZ velmi rozdílnou úroveň náročnosti. Tak vznikl záměr založit ZZ pro daný obor vzdělání na jednotném zadání (JZZZ) témat všech tří zkoušek (písemné, praktické, ústní). Jednotná zadání vytvářely řešitelské týmy složené z pracovníků odborných škol, pracovníka NÚOV a sociálního partnera – zástupce zaměstnavatelské sféry. Pilotní školy zúčastněné v projektu jednotné zadání plně respektovaly a realizovaly závěrečnou zkoušku podle něj.

Pro vývoj jednotných zadání bylo velmi významné, že jejich tvorba navazovala na výsledky řešení systémového projektu NSK (2005-2008)³ – Rozvoj národní soustavy kvalifikací. Projekt byl zaměřen především na mapování potřeb kvalifikačních požadavků na výkon jednotlivých odborných kvalifikací (resp. profesí a povolání), které byly následně zaneseny do tzv. kvalifikačních a hodnotících standardů. Tyto standardy stanovují, jakými kompetencemi musí pracovník vykonávající určité povolání či profesi disponovat a jak mají být ověřovány. Rozvoj těchto kompetencí se pak se musí projevit i v koncepci obsahu a procesu vzdělávání jednotlivých oborů a jejich ověřování je třeba promítnout i do obsahu a způsobu realizace ZZ. Prostřednictvím těchto nástrojů lze prokazovat soulad požadavků sféry práce nejen s obsahem a procesem vzdělávání, ale i s obsahem a způsobem realizace ZZ.

V závěru řešení projektu bylo vytvořeno 70 jednotných zadání závěrečné zkoušky pro 105 oborů středního vzdělání s výučním listem (učebních oborů) a došlo i ke sjednocení názorů převážné většiny pilotních škol na jednotlivé prvky jednotného zadání.

Realizace projektu NZZ tedy vychází z dosavadních zkušeností získaných při tvorbě jednotného zadání. Obdobně jako při řešení projektu Kvalita I bude tvorba

¹ Systémový projekt ESF Kvalita I „Vytvoření systému externího monitorování a hodnocení včetně zřízení Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání (včetně informační a poradenské činnosti)“; podrobněji viz www.kvalita1.nuov.cz

² Koncepce nové závěrečné zkoušky v oborech středního vzdělání s výučním listem. NÚOV, Praha 2008.

³ Systémový projekt ESF NSK „Rozvoj Národní soustavy kvalifikací podporující propojení počátečního a dalšího vzdělávání“

jednotného zadání i nadále využívat výsledků projektu NSK 2 Rozvoj a implementace národní soustavy kvalifikací⁴ a v rámci tvorby a ověřování jednotného zadání bude rovněž ověřována a upravována koncepce nové závěrečné zkoušky (koncepce NZZ).

Dochází zde však k výraznému posunu: Cílem projektu je **zabezpečovat plošnou realizaci nové závěrečné zkoušky ve všech školách**, což spočívá ve vývoji a implementaci webového portálu informačního systému nové závěrečné zkoušky (IS NZZ). Tento systém bude sloužit nejen k vlastní tvorbě jednotných zadání, ale umožní i následné zprostředkování jednotných zadání školám. Zpracovatelé JZZZ tedy budou jednotné zadání vytvářet nejen s ohledem na to, aby jeho podoba směřovala k naplnění koncepčních záměrů NZZ, ale také s ohledem na to, aby výsledky jeho tvorby mohly být využívány prostřednictvím tohoto informačního systému.

Někteří z tvůrců jednotného zadání již mají mnohdy i několikaleté zkušenosti z jeho tvorby, jiní se však k této činnosti dostávají poprvé.

Z uvedeného důvodu je tento materiál rozdělen na dvě základní části:

I. část *Pokyny pro tvorbu JZZZ ve školním roce 2009/2010* ozřejmuje záležitosti, které jsou v rámci tvorby jednotného zadání zcela **nové**, nebo se oproti předchozí tvorbě jednotného zadání **výrazněji mění**. Vyplynají z požadavků na zpracování JZZZ prostřednictvím autorského nástroje „Tvůrce JZZZ“, z přípravy databáze témat ZZ, z vývoje řešení projektu NSK 2 a z potřeby prohlubování souladu jednotného zadání s koncepcí NZZ.

Obsahuje následující kapitoly:

Kapitola 1. *Složení autorského týmu, pozice a činnosti jeho členů při tvorbě JZZZ* upřesňuje rozdělení prací a odpovědností mezi jednotlivé tvůrce jednotného zadání, způsoby jejich vzájemné spolupráce a komunikace s pracovníky NÚOV.

Kapitola 2. *Pokyny pro práci autorského týmu* je rozdělena do 2 částí, v nichž je popsána příprava na tvorbu JZZZ a technické záležitosti jeho zpracování v informačním systému NZZ.

2.1 *Příprava tvorby jednotného zadání* je věnována aktivitám, které je zapotřebí učinit před zahájením prací na JZZZ, a to s ohledem na to, zda autorský tým již má či nemá zkušenosti s jeho tvorbou, a zda může resp. nemůže využívat JZZZ z předchozích let.

2.2 *Vlastní tvorba JZZZ v informačním systému NZZ* objasňuje postup prací při tvorbě jednotného zadání v informačním systému NZZ s ohledem na potřebu

⁴ Systémový projekt IPn NSK 2 "Rozvoj a implementace Národní soustavy kvalifikací" byl zahájen 5. května 2009. Podrobnější informace najdete na www.nsk.nuov.cz.

utváření databáze témat závěrečné zkoušky v příštích letech a nezbytnost sjednotit strukturu JZZZ (která se dosud mezi jednotlivými obory vzdělání výrazně různí) pro potřeby škol.

Kapitola 3. *Prohlubování souladu JZZZ s návrhem koncepce NZZ* je rozdělena na 5 částí obsahujících metodické pokyny zaměřené na směřování vytvářeného JZZZ k nové podobě závěrečné zkoušky.

3.1 *Využívání kvalifikačního standardu (KS) při tvorbě a úpravách JZZZ* stanoví způsob práce autorského týmu s kvalifikačním standardem úplné kvalifikace, která odpovídá oboru vzdělání.

3.2 *Zpracování a inovace návrhů jednotlivých zkoušek a témat s ohledem na požadavky koncepce NZZ* shrnuje základní přístupy směřující k dosahování souladu jednotného zadání s koncepcí NZZ.

3.3 *Možnost využití samostatné odborné práce (SOP) jako nový prvek ZZ* obsahuje náležitosti rozpracování SOP do JZZZ.

3.4 *Uplatnění bloku podotázek „Obecný přehled ze světa práce“ v souladu s koncepcí NZZ* uvádí jak zařazovat tento prvek ZZ do jednotné struktury JZZZ.

3.5 *Vytvoření prostoru pro školní část závěrečné zkoušky* vymezuje pravidla tvorby jednotného zadání s ohledem na uplatnění specifik školy.

V jednotlivých kapitolách části I jsou uvedeny **tabulky s výstupy a termíny**, které je třeba dodržovat v rámci celkového harmonogramu tvorby JZZZ.

II. část *Obecná doporučení pro tvorbu JZZZ* obsahuje stručný přehled obecných požadavků kladených na tvorbu jednotného zadání, vyplývajících především z koncepce NZZ. Přestože s mnohými z těchto pokynů byli již tvůrci jednotného zadání v předchozích letech seznámeni, jsou důležité nejen pro tvůrce JZZZ, kteří budou jednotné zadání v tomto školním roce zpracovávat poprvé, ale i pro opakovanou tvorbu JZZZ. Zahrnují aktuální změny vyplývající z nových cílů projektu.

Obsahuje následující kapitoly:

Kapitola 1. *Využití kvalifikačního standardu při tvorbě jednotného zadání* upřesňuje význam kvalifikačního standardu při vytváření a posuzování JZZZ.

Kapitola 2. *Možnost využití samostatné odborné práce (SOP) při ZZ* seznamuje tvůrce jednotného zadání (autorský tým) s pojetím SOP a slouží jako podklad pro rozhodování o jejím zařazení do JZZZ a využívání jejích výsledků v rámci závěrečné zkoušky.

Kapitola 3. *Obecný přehled ze světa práce* objasňuje pojetí bloku podotázek z Obecného přehledu ze světa práce a slouží jako podklad pro rozhodnutí autorského týmu o způsobu jeho začlenění do ZZ.

Kapitola 4. *Pojetí tématu v JZZZ a pokyny pro tvorbu témat jednotlivých zkoušek* stručně ozřejmuje, jak je z obecného hlediska vhodné přistupovat k tvorbě témat JZZZ a konkretizuje náležitosti týkající se koncepce a zpracování témat jednotlivých zkoušek – písemné, praktické, ústní.

I. Pokyny pro tvorbu JZZZ ve školním roce 2009/2010

Tvorba jednotných zadání pro školní rok 2009/2010 probíhá s využitím autorského nástroje „**Tvůrce JZZZ**“. Jednotná zadání vytvářena pomocí Tvůrce JZZZ jsou ukládána přímo v centrální databázi, což umožňuje všem zpracovatelům příslušného jednotného zadání (členům autorského týmu) **okamžitý přístup** k jeho nejaktuálnější verzi. Skrze webový portál informačního systému NZZ mají k JZZZ přístup (ve formě PDF dokumentu) i ostatní uživatelé na základě přidělených práv na prohlížení JZZZ pro daný obor.

Na tvorbě jednotného zadání se podílí **autorský tým**, jehož členové mají přesně rozděleny pravomoci, činnosti a odpovědnosti a jsou pro práci v Tvůrci JZZZ proškoleni.

1. Složení autorského týmu, pozice a činnosti jeho členů při tvorbě JZZZ

Při tvorbě JZZZ spolupracuje autorský tým s pracovníky NÚOV, kteří jsou členy realizačního týmu projektu a zastávají při tvorbě JZZZ následující funkce:

Supervisor projektu

má **nejvyšší práva v systému**. Supervisor **vytváří a spravuje uživatele** v systému, přiděluje jim role, spravuje školy, publikuje JZZZ do škol, sbírá informace od škol atd. V systému může být založeno více uživatelů v roli supervisor, a to z toho důvodu, aby bylo možné každé osobě, která má mít do systému přístup v roli supervisor, přidělit samostatný uživatelský účet. Deníky o událostech a úkonech v systému, které systém automaticky vytváří a udržuje, pak poskytují kompletní přehled o tom, kdy jaká osoba v roli supervisor (či v jakékoli jiné roli) provedla jaký úkon.

Kontakty na supervisora:

Libor Berný libor.berny@nuov.cz

Hana Hušáková hana.husakova@nuov.cz

Manažer Aktivity A1

je **pracovník NÚOV**, který spolupracuje s editory při sestavování **autorských týmů** a zajišťuje **podmínky** pro jejich práci. Vede evidenci autorských týmů a komunikuje dle potřeby s editory tvorby JZZZ. Průběžně kontroluje dodržování termínů v souladu harmonogramem tvorby JZZZ, poskytuje editorům zpětnou vazbu k závěrečným úpravám JZZZ před zveřejněním.

Kontakty na manažera A1:

Renata Drábová renata.drabova@nuov.cz

Autorský tým JZZZ

je sestaven z pracovníků **pověřených vlastní tvorbou JZZZ**. Tvoří jej **jeden** vedoucí pracovník v roli **editora** (interního nebo externího) a **další** pracovníci ze 2 až

3 škol v roli **autorů**. Počet autorů není fixně určen, obecně lze doporučit, aby za každou školu byl oficiálně ustanoven 1 autor.

Editor

řídí a koordinuje tvorbu JZZZ a **zodpovídá** za výsledné JZZZ jako celek. Má přidělen **plný přístup k úpravám/editaci všech částí JZZZ** v Tvůrci JZZZ.

Interním editorem se rozumí garant NÚOV nebo jiný pracovník NÚOV pověřený vedením autorského týmu.

Externím editorem se rozumí vybraný pracovník školy, která realizuje daný obor vzdělání.

Činnosti editora:

1. **Účastní se školení** editorů pro zpracování JZZZ prostřednictvím Tvůrce JZZZ, využívá příručku pro práci v tomto programu, v případě potřeby **konzultuje** tvorbu JZZZ s pověřenými pracovníky **NÚOV** (Renata Drábová, Libor Berný, Hana Hušáková, Vít Valeš).
2. **Sestaví autorský tým jako celek** a vybírá vhodné partnery – autory ke spolupráci. Pokud je editor externí, doporučuje se, aby výběr autorů probíhal na základě konzultací a ve spolupráci s pracovníky NÚOV. Zpravidla je jeden autor vybrán ze školy externího editora, další autoři ze dvou jiných škol.
3. Předloží manažerovi aktivity A1 jmenný **seznam autorů** pro přidělení uživatelských práv pro práci v Tvůrci JZZZ. Evidence členů autorského týmu je vedena v NÚOV a odpovídá za ni manažer aktivity A1 (Renata Drábová).
4. Před zahájením tvorby JZZZ **zorganizuje 1. schůzku autorského týmu** a v případě potřeby konzultuje s pracovníkem NÚOV (Hana Hušáková) možnost uskutečnění dalších schůzek. Pro průběžnou komunikaci týmu k vytvářeným částem JZZZ se doporučuje převážně elektronická forma komunikace.
5. Zajistí **seznámení autorů s principy práce v Tvůrci JZZZ** (případně ve spolupráci s pracovníkem NÚOV – Vít Valeš), upravuje ve Tvůrci JZZZ stanovenou strukturu jednotného zadání pro potřeby konkrétního oboru vzdělání.
6. Dojednává **organizační náležitosti** postupu tvorby jednotného zadání v rámci autorského týmu. **Rozděluje úkoly** mezi jednotlivé autory a **v Tvůrci JZZZ** jim přiděluje odpovědnost za **zpracování jednotlivých částí** (kapitol, oddílů). V návaznosti na termíny stanovené pro řešení jednotlivých etap projektu zpracuje harmonogram tvorby JZZZ.
7. Provádí **průběžnou kontrolu** postupu plnění zadaných úkolů a dodržování stanovených časových limitů, ve kterých je JZZZ ukládáno do Tvůrce JZZZ. Stav tvorby JZZZ je sledován manažerem aktivity A1 počínaje listopadem 2009.
8. Provádí **závěrečnou kontrolu a editaci** jednotného zadání, informuje manažera aktivity A1 o ukončení práce na JZZZ.

9. **Zpracovává** formální **připomínky** manažera aktivity A1 do JZZZ před jeho zveřejněním pro školy.
10. V případě potřeby **prezentuje** ve spolupráci s dalšími členy autorského týmu **JZZZ** na metodickém semináři pro pilotní školy (po vzájemné dohodě s manažerem aktivity A1).

Autor

je **pracovník vybrané školy** s potřebnými pedagogickými a odbornými zkušenostmi. V případě, že tým řídí interní editor, jsou v roli autorů zástupci 2 až 3 různých škol, pokud tým vede externí editor, je v roli autora zástupce jeho vlastní školy a 2 zástupci z dalších škol. **Aktivně se podílí** na tvorbě jednotného zadání a **nese odpovědnost** za zpracování těch částí jednotného zadání, pro něž je definován jako **autor**.

Činnosti autora:

1. Přímo se **podílí** na zpracování **přidělených** částí JZZZ prostřednictvím Tvůrce JZZZ; seznámení s prací v tomto programu zajišťuje editor.
2. Postupuje **podle pokynů editora, plní úkoly** v rozsahu stanoveném ve vzájemné dohodě s editorem, přejímá odpovědnost za jejich výsledky a dodržování termínů stanovených v harmonogramu postupu prací.
3. Podle **charakteru přidělených úkolů** zpracovává např. nová témata, příp. provádí potřebné úpravy stávajících témat; inovuje, příp. nově tvoří kritéria hodnocení, zpracovává správná řešení apod.
4. Má plný přístup **ke čtení/prohlížení** celého JZZZ jako **čtenář**. Má možnost posuzovat a připomínkovat části jednotného zadání zpracované dalšími členy autorského týmu a projednávat je v rámci týmu.
5. V případě konání metodického semináře pro pilotní školy spolupracuje při **prezentaci JZZZ**.

Sociální partner - odborník z praxe

je vybrán (doporučen) relevantní profesní organizací. Zpracovává **expertní posouzení** jednotného zadání závěrečné zkoušky (do 30. 4. 2010).

Činnosti odborníka z praxe:

1. posuzuje, zda navržené JZZZ odpovídá potřebám **praxe**;
2. navrhuje řešení zaměřená na propojení jednotného zadání s aktuálními požadavky praxe.

Výstupy a termíny:

1. **školení editorů pro práci v Tvůrci JZZZ** – absolvuje editor, přihlášku vyplní na adrese <http://www.anthill.cz/nzz/> do 10. 8. 2009

2. **sestavení autorského týmu**, zpracování seznamů autorů s kontakty – provede editor. Seznam autorů s kontakty odešle v elektronické podobě do NÚOV na adresu renata.drabova@nuov.cz nejpozději do 25. 9. 2009

3. **organizace 1. schůzky autorského týmu** – stanovení termínu, místa rozeslání pozvánek autorům, realizace schůzky – provede editor do 30.10. 2009

Poznámka: Pokud se editor rozhodne, může do programu 1. schůzky autorského týmu zařadit i seznámení autorů s prací v Tvůrci JZZZ

4. **přidělení autorských práv pro práci v Tvůrci JZZZ** – provede editor do 30.10. 2009

5. **zajištění seznámení autorů s prací v Tvůrci JZZZ**, provede editor, doporučuje se preferovat místo setkání v NÚOV. Termíny na říjen, listopad 2009 budou editorovi k dispozici do konce srpna 2009. Dřívější termíny je možné dohodnout s V. Valešem vit.vales@nuov.cz

6. **vypracování zápisu z 1. schůzky autorského týmu** (dle kap. 2.1) - provede editor do 14 dnů od uskutečnění schůzky, zápis odešle elektronicky na adresu renata.drabova@nuov.cz

2. Pokyny pro práci autorského týmu

2.1 Příprava tvorby jednotného zadání

Příprava na tvorbu jednotného zadání se odvíjí především od dosavadních zkušeností tvůrců jednotného zadání v minulých letech. Autorský tým pro tvorbu jednotného zadání se ve školním roce 2009/2010 může ocitnout ve dvou různých pozicích. Buď již má zkušenosti z tvorby JZZZ a disponuje jednotným zadáním z předchozího školního roku, příp. z předchozích let, nebo vytváří jednotné zadání daného oboru vzdělání poprvé.

V oborech vzdělání, kde je jednotné zadání vytvářeno **poprvé**, je vhodné postupovat následovně:

Prostudovat materiály, které objasňují jednotlivé komponenty JZZZ a zaměřují se na doporučení k postupu jeho tvorby, tzn.:

- Seznámit se s návrhem **koncepte nové závěrečné zkoušky (KNZZ)** a konzultovat možnosti směřování JZZZ ke koncepci nové závěrečné zkoušky. Návrh konceptu má autorský tým k dispozici a je umístěn rovněž na webových stránkách projektu NZZ⁵
- Seznámit se s **kvalifikačním standardem úplné kvalifikace příslušného oboru vzdělání (KS)**, posoudit kompetence zde stanovené z hlediska jejich významnosti a možností jejich ověřování v jednotlivých zkouškách (praktické, písemné, ústní)
- Seznámit se s pojetím **samostatné odborné práce**, zvážit vhodnost a účelnost jejího využití v rámci jednotného zadání ZZ; v případě, že bude začleněna, navrhnout její témata, která toto pojetí reflektují
- Seznámit se s pojetím **bloku podotázek Obecný přehled ze světa práce** a rozhodnout o způsobu jeho začlenění do ZZ (přiřazení k ústní, výjimečně k praktické zkoušce)
- Seznámit se s **pojetím témat v JZZZ** a s pokyny pro tvorbu témat **jednotlivých zkoušek**

Podrobněji viz část II.

Rovněž počátek tvorby JZZZ závisí na tom, zda jde o tvorbu JZZZ, které je pro daný obor vzdělání vytvářeno **poprvé**, či zda je možné **využít** pro školní rok 2009/2010 **výsledky** tvorby JZZZ v **předchozích letech**.

1. schůzka autorského týmu (září–říjen 2009) je zaměřena na dohodnutí o postupu prací na tvorbě JZZZ.

Jestliže autorský tým vytváří JZZZ poprvé, navrhne nejprve celkovou koncepci jednotného zadání daného oboru vzdělání. Na tomto základě se dohodne

⁵ <http://www.nuov.cz/nzz/koncepce-nove-zaverecne-zkousky>

- a) na **základním obsahu jednotného zadání** a jeho začlenění do struktury jednotného zadání v IS NZZ;
- b) na **počtu témat jednotlivých zkoušek** a jejich **základním obsahu** (včetně možnosti zařazení testu do písemné zkoušky a potřebě vytváření anotací k tématům);
- c) na způsobu a kritériích **hodnocení** v rámci jednotlivých zkoušek, potřebě zařazení správných řešení, náležitostech organizačních pokynů, tvorbě dokumentace k tématům apod.;
- d) na tom, ve které zkoušce (ústní, výjimečně praktická) bude škola realizovat podotázky z **Obecného přehledu ze světa práce**;
- e) na zařazení/nezařazení **samostatné odborné práce** do ZZ;
- f) na **rozdělení práce** mezi jednotlivé členy **týmu** a harmonogramu tvorby JZZZ 2009/2010.

Výstup:

Zápis z 1. schůzky autorského týmu obsahující:

- *návrh koncepce JZZZ 2009/2010 dle výše uvedených bodů*
- *stanovení odpovědnosti za tvorbu jednotlivých částí JZZZ (písemná zkouška, praktická zkouška, ústní zkouška)*
- *seznámení autorů s Tvůrcem JZZZ (pokud neproběhne v rámci 1. schůzky, stanovení termínu a místa proškolení autorů)*
- *harmonogram postupu prací.*

Odpovídá: *editor*

Termín: *do 14 dnů od uskutečnění schůzky*

Poznámka: K provedení zápisu obdrží editor elektronicky šablonu.

Jestliže autorský tým má k dispozici stávající JZZZ, zvažuje u všech zkoušek následující:

- a) **kolik témat** bude **nově** vytvořeno a jaký bude jejich základní obsah;
- b) jakým **způsobem** budou **inovována** stávající témata;
- c) jaké **jiné úpravy** v JZZZ budou realizovány (např. jiný způsob vypracování kritérií hodnocení, tvorba správných řešení, změny v organizačních pokynech, tvorba dokumentace k tématům, příp. zařazení SOP);
- d) ve které zkoušce (ústní, výjimečně praktická) bude škola realizovat podotázky z **Obecného přehledu ze světa práce**;
- e) jak bude **rozdělena práce** mezi jednotlivé **členy týmu**, harmonogram tvorby JZZZ 2009/2010.

Při zvažování těchto záležitostí vychází autorský tým z jednotné struktury JZZZ v IS NZZ popsané v kap. 2.2.

Výstup:

Zápis z 1. schůzky autorského týmu obsahující:

- návrh na změny, které budou provedeny v JZZZ 2009/2010
- stanovení odpovědnosti za tvorbu jednotlivých částí JZZZ (písemná zkouška, praktická zkouška, ústní zkouška)
- seznámení autorů s Tvůrcem JZZZ (pokud neproběhne v rámci 1. schůzky, stanovení termínu a místa proškolení autorů)
- stanovení odpovědnosti za tvorbu jednotlivých částí JZZZ (písemná zkouška, praktická zkouška, ústní zkouška)
- harmonogram postupu prací.

Odpovídá: editor

Termín: do 14 dnů od uskutečnění schůzky

Poznámka: K provedení zápisu obdrží editor elektronicky šablonu.

Dále autorské týmy postupují podle společně platných pokynů a doporučení pro tvorbu JZZZ, jejichž cílem je přispívat k jednotné struktuře zpracování JZZZ v IS NZZ a dosáhnout pokud možno co nejvyššího souladu s požadavky koncepce nové závěrečné zkoušky.

V 1. etapě tvorby JZZZ (říjen 2009 – leden 2010)

- o zpracují dle stanovené struktury pro tvorbu databáze první pracovní verze **témat jednotlivých zkoušek**;
- o předloží je ke vzájemnému **posouzení** a připomínkám všem členům autorského týmu;
- o zpracují připomínky a **uloží témata v databázi IS NZZ**;
- o editor zašle manažerovi A1 zprávu o uložení témat v databázi ZZ.

Ve 2. etapě tvorby JZZZ (leden – únor 2010)

- o zpracují JZZZ **do celkové podoby**, která bude zveřejněna pro školy;
- o odsouhlasí je všemi členy autorského týmu a **potvrdí editorovi**;
- o editor předá manažerovi A 1 informace o **ukončení tvorby JZZZ**;
- o v případě potřeby editor **zpracuje připomínky** manažera A1 do JZZZ.

Poznámka: Výstupy jsou upřesněny v kap. 2.2 a v kap. 3.

2.2 Vlastní tvorba JZZZ v informačním systému NZZ

1. etapa – Strukturace témat jednotlivých zkoušek (říjen 2009 až leden 2010)

Tato etapa je zaměřena na tvorbu databáze témat závěrečné zkoušky. Vychází z toho, že základní součástí databáze IS NZZ je **téma**, které bude využíváno a upravováno při tvorbě JZZZ v dalších letech. Proto je zapotřebí, aby každé téma v rámci příslušné zkoušky bylo zpracováno jako ucelená kapitola, jejíž jednotlivé části v maximální možné míře odpovídají stanovené struktuře. Struktura každého tématu jednotlivých zkoušek je navržena tak, že obsahuje co nejširší výčet částí/oddílů, které autorský tým naplňuje v souladu s potřebami oboru. Některé z těchto částí/oddílů naplňuje autorský tým **vždy** (tzn. že jejich zařazení do struktury je povinné). Další části/oddíly vyplňuje autorský tým **podle potřeb jednotného zadání oboru** (tzn. na základě vlastního rozhodnutí). V případě, že některou z těchto částí/oddílů nevyužije, odstraní ji ze struktury tématu.

Pokud bude autorský tým využívat některá témata (nebo jejich části) z JZZZ 2008/2009, musí je upravit do jednotné struktury pro účely databáze témat. Úpravu těchto témat do požadované struktury zajišťuje editor.

Písemná zkouška – struktura tématu

1. záhlaví - identifikační údaje. Identifikační údaje k tématu uvádí autorský tým **vždy**, a to přímo do šablony jednotného zadání, takže následně se zobrazují v záhlaví tématu. Jde o: **číslo** tématu a **rok využití** tématu. Šablona dále obsahuje položky: **název** tématu a **popis** tématu. Autorský tým v optimálním případě vyplní obě položky. Pokud koncepce tématu neumožňuje jednoznačně formulovat název tématu, autorský tým příslušnou položku nevyplňuje a zpracuje pouze popis tématu v rozsahu max. 240 znaků. Identifikační údaje budou v následujících letech sloužit k usnadnění orientace v databázi témat při jejich výběru do JZZZ vytvářeného pro příslušný školní rok.

2. anotace tématu jde o oddíl, který autorský tým zpracuje pouze pokud se rozhodl, že anotace témat jsou součástí zadání písemné zkoušky (anotace se zpracovávají zejména tehdy, kdy jednotlivá témata jsou natolik rozsáhlá, že orientace v jejich obsahu je pro žáky příliš časově náročná a je zapotřebí jim tímto způsobem usnadnit jejich volbu).

3. organizační pokyny (pro učitele) – jde o oddíl, který autorský tým zpracuje **vždy**. Vztahují se k organizaci písemné zkoušky a v případě potřeby i k řešení příslušného tématu. Obsahuje např. to, co musí učitelé k řešení tématu žákům poskytnout, případně sdělit.

4. pokyny pro žáky – jde o oddíl, který je součástí struktury tématu **vždy**. Text je částečně připraven v NÚOV. Poskytuje žákovi obecné informace o tom, jak se má při písemné zkoušce chovat. Autorský tým tento oddíl v případě potřeby doplňuje o specifika realizace písemné zkoušky v oboru, příp.o pokyny vztahující se přímo

k řešení tématu (např. jak má žák při řešení postupovat, jaké pomůcky a podklady může využívat, apod.).

5. zadání - jde o oddíl, který autorský tým naplňuje **vždy**. Obsahuje výčet úkolů/otázek, které žák řeší. Zadání obsahuje rovněž potřebnou technickou, výkresovou nebo obrázkovou dokumentaci.

6. technická/výkresová/obrázková dokumentace – tento oddíl autorský tým naplňuje pouze v případě, kdy práce/manipulace se schémata, výkresy, obrázky apod. potřebnými k řešení tématu, vyžaduje jejich zpracování do samostatné složky.

7. zadání – správná řešení (pro učitele) - jde o oddíl, který autorský tým zpracovává **vždy**. O způsobu jeho zpracování se rozhoduje na základě charakteru tématu (např. je-li téma složeno z tzv. volně zpracovatelných částí, je zde orientačně uvedeno, jaké údaje by tyto části měly obsahovat). Slouží jako podklad pro učitele při hodnocení zpracování tématu.

8. test – pokyny pro žáky - jde o oddíl, který je naplněn v případě, že se autorský tým **rozhodl zařadit do písemné zkoušky test**. Obsahuje pokyny pro zpracování testu a upřesňují způsob záznamu odpovědí (např. přímo do testu, do tabulky, apod.).

9. test - zadání - jde o oddíl, který obsahuje samotný test.

10. test – správná řešení (pro učitele) – jde o oddíl, který se zařazuje ve vztahu k testu.

11. hodnocení, kritéria a pravidla (pro učitele) - jedná se o oddíl, který autorský tým naplňuje **vždy**. Stanovuje jednotný způsob hodnocení řešení tématu žákem (např. bodové hodnocení jednotlivých částí tématu a jeho převod na klasifikaci). Je-li součástí písemné zkoušky test, je jeho hodnocení začleněno do celkového hodnocení tématu.

Praktická zkouška – struktura tématu

1. záhlaví - identifikační údaje. Identifikační údaje k tématu uvádí autorský tým **vždy**, a to přímo do šablony jednotného zadání, takže následně se zobrazují v záhlaví tématu. Jde o: **číslo** tématu a **rok využití** tématu. Šablona dále obsahuje položky: **název** tématu a **popis** tématu. Autorský tým v optimálním případě vyplní obě položky. Pokud koncepce tématu neumožňuje jednoznačně formulovat název tématu, autorský tým příslušnou položku nevyplňuje a zpracuje pouze popis tématu v rozsahu max. 240 znaků. Identifikační údaje budou v následujících letech sloužit k usnadnění orientace v databázi témat při jejich výběru do JZZZ vytvářeného pro příslušný školní rok.

2. organizační pokyny (pro učitele) – jedná se o oddíl, který autorský tým naplňuje **vždy**. Vztahuje se k organizaci praktické zkoušky a v případě potřeby i k řešení příslušného tématu (např. délka trvání praktické zkoušky, časové rozvržení řešení tématu, pokyny a informace, které musí žákům učitelé k řešení tématu sdělit apod.).

3. vybavení pracoviště (pro učitele) – jde o oddíl, který autorský tým zpracovává **vždy**. Obsahuje popis/výčet pomůcek náradí, strojů, zařízení, materiálu apod., které musí mít žák při řešení tématu k dispozici.

4. pokyny pro žáky – jde o oddíl, který autorský tým naplňuje **vždy**. Poskytuje žákům informace např. k postupu, který musí dodržet při řešení tématu, k volbě pomůcek, využívání nástrojů, strojů, zařízení, dodržování předpisů BOZP apod.

5. zadání - jde o oddíl, který autorský tým naplňuje **vždy**. Obsahuje výčet/popis úkolů, které žák řeší. Zadání obsahuje rovněž potřebnou technickou, výkresovou nebo obrázkovou dokumentaci.

6. technická/výkresová/obrázková dokumentace – tento oddíl autorský tým naplňuje pouze v případě, kdy práce/manipulace se schémata, výkresy, obrázky apod. potřebnými k řešení tématu, vyžaduje jejich zpracování do samostatné složky.

7. zadání – správná řešení (pro učitele) - jde o oddíl, který autorský tým zpracovává v případě, že rozhodne o potřebnosti jeho zařazení. Slouží jako podklad pro učitele při hodnocení zpracování tématu.

8. hodnocení, kritéria a pravidla (pro učitele) - jde o oddíl, který autorský tým naplňuje **vždy**. Stanovuje jednotný přístup k hodnocení řešení tématu žákem (např. bodové hodnocení jednotlivých aspektů řešení tématu a jeho převod na klasifikaci).

Ústní zkouška – struktura tématu

1. záhlaví - identifikační údaje. Identifikační údaje k tématu uvádí autorský tým **vždy**, a to přímo do šablony jednotného zadání, takže následně se zobrazují v záhlaví tématu. Jde o: **číslo** tématu a **rok využití** tématu. Šablona dále obsahuje položky: **název** tématu a **popis** tématu. Autorský tým v optimálním případě vyplní obě položky. Pokud koncepce tématu neumožňuje jednoznačně formulovat název tématu, autorský tým příslušnou položku nevyplňuje a zpracuje pouze popis tématu v rozsahu max. 240 znaků. Identifikační údaje budou v následujících letech sloužit k usnadnění orientace v databázi témat při jejich výběru do JZZZ vytvářeného pro příslušný školní rok.

2. Organizační pokyny (pro učitele) - jedná se oddíl, který autorský tým zpracovává **vždy**. Vztahují se k organizaci ústní zkoušky; obsahují např. obecný popis struktury tématu, výčet pomůcek, které žák může používat při přípravě na zkoušku, zabezpečení potřebných podkladových materiálů pro žáky apod.

3. zadání – jedná se oddíl, který autorský tým zpracovává **vždy**. Obsahuje výčet úkolů/otázek které žák v rámci daného tématu řeší/na které odpovídá. Do textu zadání je vhodné zařadit osnovu, podle níž žák k tématu hovoří, mohou být zařazena i schémata, výkresy, obrázky apod.

4. podklady pro žáka – tento oddíl autorský tým zpracovává, pokud rozhodl o potřebnosti jeho zpracování do samostatné složky. Může se jednat např. o schémata, výkresy, obrázky, ale i o doporučení, jaké ukázky materiálů, způsobů zpracování výrobku nebo jeho části, vzorníky apod. by měla škola žákovi poskytnout pro to, aby vytvořila vhodné podmínky konání ústní zkoušky rovněž pro žáky s nižší úrovní komunikativních dovedností.

5. zadání – správná řešení (pro učitele) - tento oddíl autorský tým zpracovává v případě, že jeho zařazení považuje za potřebné.

6. hodnocení, kritéria a pravidla (pro učitele) - jde o oddíl, který autorský tým zpracovává v případě, že jeho zařazení k tématu ústní zkoušky považuje za potřebné.

Výstup:

- uložení takto zpracovaných témat v databázi ZZ
- zaslání zprávy o ukončení prací s tématy elektronicky na adresu renata.drabova@nuov.cz

Odpovídá: editor

Termín: nejpozději do 31.1. 2010

2. etapa - Zpracování JZZZ pro školy (leden až únor 2010)

Tato etapa je zaměřena na zpracování JZZZ do **celkové podoby**, ve které bude **zveřejněna pro školy**. Po uložení témat jednotlivých zkoušek do databáze zobrazí systém **celkovou podobu JZZZ**, pro kterou je rovněž stanovena struktura (obdobně jako pro jednotlivá témata). Princip jejího naplňování je totožný jako v případě naplňování struktury témat, tzn. některé části vyplňuje autorský tým **vždy**, některé **dle potřeb oboru**. Editor uzpůsobuje celkovou podobu JZZZ (upravuje, doplňuje o další náležitosti) z hlediska jeho využití ve školách.

A. Společné části k jednotlivým zkouškám

Písemná zkouška

Před všemi tématy písemné zkoušky se zobrazí 2 oddíly, které obsahují společné podklady k písemné zkoušce.

Organizační pokyny (pro učitele) – jde o oddíl, který je naplněn **vždy**. Systém do něj automaticky převede texty organizačních pokynů, které jsou uvedeny u jednotlivých témat uložených do databáze. Autorský tým musí automaticky vložený text upravit tak, aby obsahoval:

- společné údaje a obecné pokyny k organizaci písemné zkoušky v daném oboru: počet témat, způsob/charakteristiku jejich zpracování, údaje o zařazení testu do zkoušky apod.
- společné pokyny, které se vztahují k řešení témat
- specifické pokyny pro řešení jednotlivých témat (v případě, že je nutné pro řešení jednotlivých témat je uvést).

Anotace témat – tento oddíl je naplněn pouze v případě, kdy jsou anotace zpracovány ve struktuře jednotlivých témat. Systém do něj automaticky převede texty anotací, autorský tým je zkontroluje, příp. upraví. Pokud anotace nejsou ve struktuře témat zpracovány, oddíl zůstává prázdný a **editor jej z JZZZ odstraní**.

Pozor! Systém odstraní tyto 2 oddíly ze struktury jednotlivých témat, takže při využívání JZZZ ve škole jsou k dispozici organizační pokyny pro učitele a příp. i anotace témat v ucelené podobě.

Praktická zkouška

Před všemi tématy praktické zkoušky se zobrazí jeden oddíl, který obsahuje společný podklad k praktické zkoušce.

Organizační pokyny (pro učitele) – jde o oddíl, který je naplněn **vždy**. Systém do něj automaticky převede texty organizačních pokynů, které jsou uvedeny u jednotlivých témat uložených do databáze. Autorský tým musí automaticky vložený text upravit tak, aby obsahoval:

- společné údaje a obecné pokyny k praktické zkoušce (např. délka zkoušky, výčet témat, organizace průběhu zkoušky apod.).
- společné pokyny, které se vztahují k řešení témat
- specifické pokyny pro řešení jednotlivých témat (v případě, že je nutné pro řešení jednotlivých témat je uvést).

Pozor! Systém odstranil oddíl *Organizační pokyny (pro učitele)* ze struktury jednotlivých témat, takže při využívání JZZZ ve škole jsou k dispozici organizační pokyny pro učitele v ucelené podobě.

Ústní zkouška

Před všemi tématy ústní zkoušky se zobrazí jeden oddíl, který obsahuje společný podklad k ústní zkoušce.

Organizační pokyny (pro učitele) – jde o oddíl, který je naplněn **vždy**. Systém do něj automaticky převede texty organizačních pokynů, které jsou uvedeny u jednotlivých témat uložených do databáze. Autorský tým musí automaticky vložený text upravit tak, aby obsahoval

- společné obecné pokyny k provádění ústní zkoušky (např. délka zkoušky, charakteristika témat, zabezpečení potřebných podkladových materiálů pro žáky, příp. přístupy k hodnocení apod.).

Pozor! Systém odstranil oddíl *Organizační pokyny (pro učitele)* ze struktury jednotlivých témat, takže při využívání JZZZ ve škole jsou k dispozici organizační pokyny pro učitele v ucelené podobě.

B. Začlenění bloku podotázek z Obecného přehledu ze světa práce do JZZZ

Ve stanovené struktuře JZZZ je vždy zařazen **celý blok** podotázek z Obecného přehledu ze světa práce včetně základních organizačních pokynů (časový limit na zodpovídání, způsob zkoušení a hodnocení). Je zde umístěn na dvou místech, a to **za** tématy ústní i praktické zkoušky. Kromě výčtu podotázek obsahuje pokyny pro učitele, které se vztahují ke způsobu využití podotázek v rámci příslušné zkoušky a jejich zkoušení a hodnocení. Autorský tým tento oddíl ponechá **pouze** u té zkoušky, ke které se rozhodl blok podotázek přiřadit (tzn. blok podotázek bude v celkové podobě JZZZ začleněn pouze u jedné zkoušky).

Upřesňující informace pro autorský tým jsou uvedeny v kap. 3 a v části II.

C. Zařazení samostatné odborné práce do JZZZ

Je-li součástí jednotného zadání využívání výsledků samostatné odborné práce, je zadání této práce uvedeno **v samostatném oddílu příloh JZZZ**. Pokud SOP není součástí JZZZ, editor tento oddíl **odstraní**.

Upřesňující informace pro autorský tým jsou uvedeny v kap. 3 a v části II.

D. Zařazení dalších podkladů k ZZ z hlediska potřeb oboru

Pokud autorský tým rozhodne, že pro příslušný obor vzdělání je do JZZZ třeba zařadit další podklady (např.: formuláře pro celkové hodnocení ZZ, obálky, titulní listy apod.), zpracovává je jako samostatné oddíly v rámci kapitoly **přílohy**.

Po zpracování JZZZ do celkové podoby zašle editor manažerovi aktivity A1 zprávu o ukončení práce na JZZZ včetně tabulky souladu JZZZ s kvalifikačním standardem (viz kap.3). Manažer A1 jednotné zadání posoudí z formálního hlediska a sdělí editorovi případné připomínky. Na jejich základě editor provede potřebné úpravy.

Výstup:

- *zpracování JZZZ do celkové podoby*
- *zaslání zprávy o ukončení prací na JZZZ a o zpracování tabulky souladu JZZZ s KS - elektronicky manažerovi A1 na adresu renata.drabova@nuov.cz*
- *provedení úprav JZZZ dle připomínek manažera A1*

Odpovídá: editor

Termín: nejpozději do 28. 2. 2010

3. Prohlubování souladu JZZZ s návrhem koncepce NZZ

Pokud je JZZZ vytvářeno v daném oboru vzdělání poprvé, vytváří autorský tým již od počátku jeho tvorby v souladu s koncepcí NZZ.

Pokud autorský tým využije již existující JZZZ daného oboru vzdělání, analyzuje je a ujasní si, do jaké míry splňuje či nesplňuje požadavky koncepce NZZ. Tam, kde se projeví rezervy, zváží autorský tým, jakým způsobem je zapotřebí a možné stávající JZZZ rozpracovat a dosáhnout vyšší míry souladu s koncepcí NZZ.

Vzhledem k rozdílnému charakteru jednotlivých oborů vzdělání je zřejmé, že jednotlivé požadavky stanovené v koncepci NZZ se do jednotných zadání promítají postupně, různým způsobem a v různé míře. Pro jejich naplňování při tvorbě a úpravách jednotného zadání je třeba vycházet z následujících doporučení:

3.1 Využívání kvalifikačního standardu (KS) při tvorbě a úpravách JZZZ

Tvorba jednotného zadání navazuje na vývoj evaluačních nástrojů v rámci projektu NSK 2. Proto dochází ve školním roce 2009/2010 oproti pravidlům stanoveným v rámci koncepce NZZ **ke změně**, která spočívá v tom, že autorské týmy budou při tvorbě JZZZ využívat **kvalifikační standardy** namísto hodnoticích standardů.

Autorský tým pracuje s kvalifikačním standardem úplné kvalifikace, která odpovídá oboru vzdělání:

- o má k dispozici **poslední verzi kvalifikačního standardu** v tištěné i v elektronické podobě;
- o při návrzích nových témat písemné, praktické i ústní zkoušky dbá o jejich **provázanost** s odbornými kompetencemi/způsobilostmi stanovenými v KS;
- o **inovaci** témat ze stávajícího JZZZ provádí s ohledem na **uplatnění odborných kompetencí/způsobilostí stanovených v KS**;
- o v kvalifikačním standardu průběžně **označuje** odborné kompetence/způsobilosti **uplatněné v JZZZ** (včetně jednotlivých zkoušek) a odborné kompetence/způsobilosti, které jsou ověřovány pouze v průběhu studia (tzn. mimo závěrečnou zkoušku);
- o tyto záznamy využije jako podklad pro **vyplnění tabulky souladu jednotného zadání** s odbornými kompetencemi/způsobilostmi stanovenými v KS, která je v elektronické podobě součástí informačního systému NZZ.

Ukázka tabulky

KS UK oboru vzdělání: H/..	Počet	%
Kompetence v KS		100
Kompetence ověřované v JZZZ		
Kompetence ověřované v průběhu studia		

Uplatnění kompetencí KS v jednotlivých zkouškách	Počet
Kompetence ověřované v písemné zkoušce	
Kompetence ověřované v praktické zkoušce	
Kompetence ověřované v ústní zkoušce	

Výstup:

- posouzení souladu JZZZ s kvalifikačním standardem formou tabulky v IS NZZ

Odpovídá: Editor

Termín: do 28. 2. 2010

Význam využívání kvalifikačního standardu při tvorbě JZZZ je podrobněji objasněn v části II.

3.2 Zpracování a inovace návrhů jednotlivých zkoušek a témat s ohledem na požadavky koncepce NZZ

Autorský tým posoudí možnosti:

- o posilování **praktického charakteru** závěrečné zkoušky;
- o tvorby nebo inovací **témat jednotlivých zkoušek** z hlediska jejich **komplexnosti** a **praktického pojetí** témat;
- o posilování **provázanosti témat** jednotlivých zkoušek - zejména provázanosti témat písemné zkoušky s tématy praktické zkoušky.

Při posuzování souladu zpracování jednotlivých zkoušek s koncepcí NZZ se řídí následujícími aspekty:

Písemná zkouška:

- témata (nebo jejich části) nejsou zaměřena encyklopedicky, ale na ověření takových kompetencí, které souvisejí s výkonem praktických odborných činností;
- zadané úkoly a otázky mohou být zaměřeny také např. na plánování práce, ekonomické propočty, technické výpočty, náležitosti spojené s podnikatelskou činností apod., tj. na kompetence, které lze stěží ověřit praktickou zkouškou, ale jsou součástí výkonu povolání;
- témata jsou (podle potřeb oboru) navržena ve vztahu k praktické zkoušce - např. část tématu se zaměřuje na zpracování písemných podkladů potřebných pro realizaci tématu (případně dílčího úkolu) praktické zkoušky;
- pokud je součástí písemné zkoušky test, je žádoucí, aby spočíval v aplikaci teoretických vědomostí na řešení konkrétních úkolů souvisejících s praktickými činnostmi žáků (např. volba příčiny vzniku vady výrobku, výběr správných postupů při nakládání se surovinami či materiály, určování funkcí jednotlivých součástí strojů a zařízení apod.).

Praktická zkouška:

- témata praktické zkoušky obsahově pokrývají základy příslušného oboru vzdělání;
- téma je koncipováno komplexně, vztahuje se k určité širší odborné oblasti (obsahově předmětné či činnostní problematice) a umožňuje ověřit více kompetencí z KS;
- téma má charakter řešení konkrétních pracovních problémů (situací) v reálném nebo simulovaném pracovním prostředí;
- žáci při řešení tématu prokazují svoji připravenost pro praxi;
- téma praktické zkoušky lze provázat s tématem (nebo částí tématu) písemné, příp. ústní zkoušky.

Ústní zkouška:

- témata jsou navržena v souvislosti s úkoly praktické zkoušky;
- obsahují úkoly a otázky zaměřené na navrhování postupu řešení praktických úkolů, jejich zdůvodnění, příp. obhajobu zvolených řešení.

Další podrobnosti k jednotlivým zkouškám jsou uvedeny v části II.

3.3 Možnost využití samostatné odborné práce jako nový prvek ZZ

Autorský tým zváží **možnosti zařazení výsledků samostatné odborné práce (SOP) do ZZ**. Pokud se rozhodne, že tato práce **bude součástí JZZZ, zpracuje:**

- a) **zadání SOP** – stručnou charakteristiku a osnovu samostatné odborné práce, minimální rozsah;
- b) doporučenou **délku** (termíny) jejího řešení;
- c) doporučený **způsob jejího zařazení** a prezentace v rámci závěrečné zkoušky – z časových důvodů je vhodné využít pro prezentaci praktickou zkoušku; obhajobu výsledků práce lze zařadit i do ústní zkoušky v závislosti na charakteru oboru;
- d) způsob **hodnocení** – kritéria hodnocení samostatné odborné práce;
- e) způsob **řešení situace**, kdy žáci neodevzdají práci včas, případně vůbec.

Výstup:

- *návrhy na zařazení samostatné odborné práce do JZZZ*
- *jejich zaslání elektronicky na adresu renata.drabova@nuov.cz*

Odpovídá: Editor

Termín: 15. 12. 2009

Pojetí samostatné odborné práce je podrobněji objasněno v části II.

3.4 Uplatnění bloku podotázek „Obecný přehled ze světa práce“ v souladu s koncepcí NZZ

Autorský tým **rozhodne o způsobu** zařazení podotázek z Obecného přehledu ze světa práce do ZZ:

Podotázky ze světa práce jsou využívány v rámci ústní zkoušky, v odůvodněných případech v souladu s jednotným zadáním v rámci praktické zkoušky.

Vzhledem k vytváření jednotné struktury JZZZ dochází ve školním roce 2009/2010 **ke změně**: Využívá se vždy **celého souboru** podotázek ze světa práce, který je již zapracován do struktury JZZZ (viz kap. 2.2) a obsahuje i **pokyny pro školy**, jak s jednotlivými podotázkami **nakládat** ve vztahu k tématům příslušné zkoušky.

Pojetí podotázek z Obecného přehledu ze světa práce je podrobněji objasněno v části II.

3.5 Vytvoření prostoru pro školní část závěrečné zkoušky

V souladu s vývojem kurikulární reformy (tvorba RVP a ŠVP) je zapotřebí, aby ZZ umožňovala jednotlivým školám přihlídnout k jejich specifikům, či k regionálním potřebám, které budou vyjadřovány v budoucích ŠVP. Při tvorbě jednotného zadání je nutno na tuto skutečnost vždy pamatovat a koncipovat je tak, aby jeho realizace v rámci závěrečné zkoušky umožnila každé škole v určité míře začlenit do zkoušky i své vlastní požadavky v rámci tzv. **školní části ZZ**. Rozhodnutí o zařazení školní části do ZZ je v kompetenci školy, která rovněž plně odpovídá za její obsah.

Vzhledem k tomu, že jednotné zadání bude při plošném zavedení mít funkci tzv. standardu ZZ, dochází ve školním roce 2009/2010 oproti pravidlům stanoveným v rámci koncepce NZZ **ke změně** spočívající ve specifikaci **vztahu** jednotného zadání vůči **školní části ZZ**.

Autorský tým vymezuje při tvorbě JZZZ prostor pro realizaci školní části ZZ podle následujících pravidel:

- **školní část ZZ** mohou školy realizovat pouze v rámci **praktické zkoušky**;
- autorský tým koncipuje obsah jednotného zadání **praktické zkoušky** tak, aby jeho realizace **nepokrývala celou dobu** stanovenou pro konání praktické zkoušky (vyhláška č. 47/2005 Sb. - nejdéle 3 dny resp. 2 až 4 týdny);
- v **organizačních pokynech** k praktické zkoušce stanoví autorský tým **délku jejího konání podle jednotného zadání**;
- **hodnocení školní části**, pokud je školou zařazena, ovlivňuje celkové hodnocení výkonu žáka u praktické zkoušky maximálně v rozmezí jednoho klasifikačního stupně; jestliže žák neuspěje při řešení tématu jednotného zadání praktické zkoušky, pak je klasifikován stupněm „5-nedostatečný“, i když při řešení školní části bude úspěšný;
- **ústní zkouška** bude pokryta výhradně tématy **jednotného zadání**;
- **písemná zkouška** bude pokryta výhradně tématy **jednotného zadání**.

II. Obecná doporučení k tvorbě JZZZ

1. Využití kvalifikačního standardu při tvorbě jednotného zadání

Jedním ze stěžejních cílů tvorby JZZZ je přizpůsobování obsahu i průběhu ZZ co nejvíce podmínkám vyplývajícím z aktuálních požadavků na výkon profese, ke které vzdělávání v daném oboru vzdělání směřovalo. Autorské týmy mají pro tento účel k dispozici vhodné nástroje, vytvářené v rámci projektu NSK 2. Jde o kvalifikační standardy (KS), které stanovují odborné kompetence/způsobnosti požadované pro příslušné kvalifikace. Jejich využívání je při tvorbě a posuzování JZZZ oboru vzdělání významným prvkem, protože tak lze směřovat **k provázanosti obsahu ZZ s kvalifikačními požadavky příslušné odborné kvalifikace.**

Autorský tým se tedy pod vedením editora ještě před zpracováním návrhu JZZZ seznámí s KS příslušné kvalifikace a posoudí, které kompetence stanovené v KS důležité pro výkon povolání, lze ověřovat v rámci ZZ. Poté navrhne, jak se tyto kompetence promítnou v JZZZ do jednotlivých zkoušek (písemné, praktické, ústní). O souladu vytvořeného jednotného zadání s KS zpracuje editor záznam dle pokynů v části I kap. 3.

2. Možnost využití samostatné odborné práce při ZZ

Termínem „samostatná odborná práce“ se pro účely závěrečné zkoušky označuje **písemné zpracování komplexního úkolu zaměřeného na prokázání všeobecných i odborných znalostí a dovedností, které úzce souvisejí s výkonem praktických činností v rámci daného oboru.** Charakteristickým rysem samostatné odborné práce je její širší obsahové zaměření, příp. začlenění podnikatelských aktivit (např. vypracování kompletních podkladů pro zhotovení a propagaci výrobků, služeb, návrh na zřízení soukromé provozovny, založení soukromého podnikání v oboru).

Jde o práci, která je žákům zadávána **s předstihem** a na její zpracování je jim poskytován delší časový prostor – např. několik týdnů. Organizace zadávání a průběhu zpracování samostatné odborné práce je v kompetenci ředitele školy. Žáci práci samostatně tvoří a průběžně konzultují s vyučujícími ve stanoveném časovém rozpětí. Odevzdají ji podle pokynů ředitele školy v určeném termínu. Škola zajistí, aby samostatná odborná práce byla k dispozici zkušební komisi.

Samostatná odborná práce není z legislativních důvodů dosud zařazena jako svébytná součást závěrečné zkoušky, je ovšem v rámci zkoušky využívána formou **prezentace a obhajoby jejích výstupů**, které se promítají do klasifikace příslušné zkoušky. V rámci závěrečné zkoušky tedy žák prezentuje výsledek této práce, vysvětluje a obhajuje způsob a postup navrženého řešení. Pro prezentaci a obhajobu je využívána praktická zkouška či ústní zkouška v souladu s pokyny v jednotném zadání.

Smyslem využívání samostatné odborné práce u závěrečné zkoušky je to, že žáci při jejím zpracování mohou prokázat hlubší a ucelenější znalost určité odborné problematiky, kterou řeší na základě samostatného a tvůrčího přístupu. Také mohou předvést schopnost prezentovat výsledky vlastní práce. Zkoušející má příležitost na tomto základě nejen lépe posoudit celkovou odbornou připravenost žáka na výkon

daného povolání, ale i jeho klíčové kompetence (především komunikativní, personální a sociální, schopnost vyhledávat a zpracovávat informace).

Možnost využívat samostatnou odbornou práci u závěrečné zkoušky je prvkem nové koncepce závěrečné zkoušky, jehož zařazení do závěrečné zkoušky **není povinné pro všechny obory vzdělání**.

Využití samostatné odborné práce stanoví jednotné zadání. Jeho tvůrci tedy rozhodují o jejím zařazení resp. nezařazení do závěrečné zkoušky konkrétního oboru vzdělání.

Pokud je samostatná odborná práce navržena v jednotném zadání určitého oboru vzdělání, obsahuje toto jednotné zadání také témata této práce, její základní osnovu včetně organizačních pokynů k realizaci ve školách (např. metodická doporučení k jejímu začlenění do závěrečné zkoušky, k její klasifikaci apod.). Tyto podklady zpracovává autorský tým dle doporučení v části I kap.3.

3. Obecný přehled ze světa práce

Jde o blok 30 stručných otázek (dále podotázek), jejichž pojetí směřuje k ověření toho, zda žáci mají **základní orientační přehled o běžných problémech pracovního i občanského života dospělých**.

Smyslem jejich začlenění do závěrečné zkoušky je, aby žáci odcházeli ze školy s určitou praktickou představou o možnostech zaměstnání a dalšího vzdělávání (tj. měli základní přehled o možnostech pracovního uplatnění a konkrétních zaměstnavatelích v regionu, vhodných způsobech jednání při kontaktech s potenciálním zaměstnavatelem, reálných pracovních a platových podmínkách při nástupu do zaměstnání, možnostech dalšího vzdělávání v oboru i mimo něj apod.). Některé z podotázek jsou rovněž zaměřeny na ověření toho, zda se žáci prakticky orientují v základních oblastech pracovně–právních vztahů (např. náležitosti pracovních smluv, podstatná práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele) a zda mají základní praktické povědomí o ekonomických aspektech osobního i pracovního života (podmínky soukromého podnikání v oboru, daně, vedení osobního i rodinného rozpočtu, úvěry a půjčky a rizika z nich vyplývající).

Příprava žáků ve škole na orientaci v těchto otázkách směřuje k rozvoji klíčových kompetencí např. pracovních, sociálních a personálních, kompetencí k učení a k práci s informacemi. Rovněž napomáhá utvářet finanční gramotnost žáků. Mezi vhodné formy a metody přípravy patří zejména návštěvy různých úřadů a institucí (obecní úřady, úřady práce, soudy, banky, pojišťovny), exkurze na reálná pracoviště (podniky, firmy) a tematické besedy s příslušnými pracovníky. Významné je rovněž průběžné sledování a rozbor mediálně zveřejňovaných aktuálních politických a společenských událostí. Vyučující by v rámci přípravy měli zabezpečit to, aby žáci především na konkrétních případech z běžného i pracovního života byli schopni reflektovat problematiku spojenou s jejich celkovou zaměstnatelností, základním právním a ekonomickým povědomím, schopnostmi vyrovnat se s aktuálními potřebami a změnami společenského prostředí.

Zkoušení podotázky ze světa práce spočívá v rozboru obecných občanských i pracovních zkušeností, postojů, názorů, které žák získal při sledování reálného společenského i pracovního dění. V žádném případě nejde o ověřování teoretických vědomostí z nějakého vědního oboru. Žáci mohou pojednávat o problematice

související se zadanou otázkou volně, vyučující spíše opravují nesprávné výroky. Případné doplňující otázky zadávají zkoušející formou, která umožní žákům poukazovat na konkrétní příklady a uplatnit praktické zkušenosti.

Časový limit věnovaný na jejich zodpovězení je u ústní zkoušky minimálně 3 minuty a maximálně 5 minut, u praktické zkoušky až 10 minut.⁶

Hodnocení podotázek ze světa práce ovlivňuje celkové hodnocení výkonu žáka u ústní zkoušky maximálně v rozmezí jednoho klasifikačního stupně. U praktické zkoušky stanovuje způsob hodnocení podotázek autorský tým v organizačních pokynech spojených se zkouškou. Pokud však žák neuspěje v rámci odborného tématu, je klasifikován stupněm „5-nedostatečný“, i když podotázku z uvedeného bloku zodpověděl správně.

Zařazení bloku podotázek z Obecného přehledu ze světa práce do ZZ podle JZZZ je povinné. Vyplývá z nové koncepce závěrečné zkoušky. Do JZZZ se zařazuje včetně příslušných organizačních pokynů podle části I kap.2.2 a kap.3.

4. Pojetí tématu v JZZZ a pokyny pro tvorbu témat jednotlivých zkoušek

Platné právní předpisy (školský zákon a vyhláška MŠMT č. 47/2005 Sb.) v souvislosti s ukončováním středního odborného vzdělávání běžně s pojmem „téma“ operují. Neuvádějí však žádné upřesňující údaje o tom, jak má být tento pojem interpretován. Z právního hlediska tedy neexistuje žádné omezení pro pojetí, obsah a strukturu tématu.

Autorům jednotného zadání se s ohledem na vývoj koncepce NZZ doporučuje preferovat při tvorbě JZZZ takový přístup, kdy se téma **celkově vztahuje k jedné širší odborné oblasti** (obsahově předmětné či činnostní problematice). Dílčí **otázky a úkoly**, na kterých je řešení tématu založeno, se z různých hledisek vztahují k dané oblasti a jsou **vzájemně provázány**. Při zpracovávání takto zadaného tématu žáci prokazují, že danou problematiku jsou schopni vnímat a řešit ve vzájemných vztazích a příslušných souvislostech.

Při tvorbě JZZZ je třeba zohledňovat základní podmínky pro strukturu i organizaci závěrečné zkoušky, které jsou stanoveny vyhláškou č. 47/2005 Sb., o ukončování vzdělávání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělávání v konzervatoři absolutoriem.

Zpracování témat jednotlivých zkoušek se řídí následujícími pokyny:

Písemná zkouška

- JZZZ musí obsahovat **nejméně 5 témat**, z nichž ředitel školy z jednotného zadání vybírá nejméně 3 témata. Jednotlivá témata obsahují libovolný počet úloh, úkolů, otázek či bodů. Počet témat je stanoven tak, aby zbývající 2

⁶ Uvedený časový limit byl stanoven s ohledem na délku trvání ústní a praktické zkoušky podle platné právní úpravy.

témata mohla být využita pro účely opravné zkoušky a konání zkoušky v náhradním termínu.

- Při tvorbě témat písemné zkoušky je nutné přihlédnout ke skutečnosti, že zkouška trvá **nejdéle 240 minut**. Tento časový limit zahrnuje i čas, ve kterém si žáci volí jedno ze stanovených témat.
- **Témata**, podklady pro jejich řešení (popis, dokumentace) se vyvábí v souladu se strukturou tématu v IS NZZ.
- U obsáhlejších témat může jednotné zadání obsahovat i jejich stručnější **anotace**, které je možno při volbě jednotlivých témat žákům předložit. **Anotace vytváří autorský tým**. Účelem je usnadnit žákům volbu témat pokud jsou rozpracována příliš rozsáhle a žáci se nedokáží rychle zorientovat v tom, které téma je pro ně nejvhodnější.
- Zpracování **kritérií a pravidel pro hodnocení** témat je jednou z nejproblematictějších oblastí jednotného zadání. Pokud bude v rámci hodnocení využíván **bodový systém**, je třeba, aby počet přidělovaných bodů odpovídal náročnosti jednotlivých témat, úkolů a otázek. Dále je nutno pečlivě zvážit rozptyl bodového hodnocení při jeho převodu na klasifikační stupně. Doporučuje se podrobně rozpracovat **pravidla a kritéria hodnocení již při tvorbě první pracovní verze témat** jednotného zadání a následně dosáhnout sjednocení názorů všech členů autorského týmu v této oblasti. V případě zpracování **hodnotících tabulek** je zapotřebí věnovat zvýšenou pozornost jejich kvalitě.
- Pokud autorský tým rozhodne, že částí zkoušky bude **test**, bývají k němu vypracovány i pokyny pro žáky se specifikací záznamu odpovědí, správná řešení a pravidla a kritéria hodnocení pro učitele. Při tvorbě testu se doporučuje zaměřit se na jeho prakticky orientované pojetí (viz část I, kap. 3).
- Pokud jednotné zadání bude obsahovat technickou či výkresovou **dokumentaci**, obrázky nebo grafy, je zapotřebí věnovat zvýšenou pozornost kvalitě jejich provedení. Veškerá dokumentace tohoto charakteru bude jako nedílná součást jednotného zadání **začleněna** do struktury JZZZ v IS NZZ.

Praktická zkouška

- **Počet témat** jednotného zadání praktické zkoušky **stanoví autorský tým** (není vyhláškou fixně stanoven). Vzhledem k tomu, že žáci mohou témata losovat, doporučuje se, aby při tvorbě jednotného zadání zpracoval autorský tým témat **více** a navrhoval je tak, aby pokryla základy příslušného oboru vzdělání. Ředitel školy vybírá z JZZZ nejméně jedno téma.
- Podle platné vyhlášky koná žák praktickou zkoušku nejdéle 3 dny, u oborů skupiny 82 Umění, užité umění 2 až 4 týdny. V jednom dni trvá zkouška nejvýše 7 hodin. Doporučujeme, aby autorský tým stanovil časový limit, ve kterém budou školy realizovat jednotné zadání praktické zkoušky v rámci oboru. Minimální délka trvání praktické zkoušky podle jednotného zadání by měla být 5 hodin. Autorský tým zpracuje zadání tak, aby v rámci jednotného zadání praktické **zkoušky zbyl časový prostor**, který škola může využít pro případné zařazení „školní“ části závěrečné zkoušky, zaměřené

např. na témata orientovaná na profilaci příslušné školy, regionální specifika atd.

- **Témata**, podklady pro jejich řešení (popis, dokumentace) se vyvíjejí v souladu se strukturou tématu v IS NZZ.
- Při stanovení požadavků na **materiální a technické zabezpečení zkoušky** (vybavení pracoviště, materiál, zařízení, nářadí, nástroje, stroje, pomůcky, měřidla), je zapotřebí přihlídnout k tomu, že zkouška může probíhat na odborném pracovišti školy, nebo v reálných pracovních podmínkách; navrhovaná témata by také měla odpovídat běžným požadavkům na „standardní“ technické a materiální vybavení škol, které příslušný obor vyučují.
- **Kritéria a pravidla pro hodnocení výsledků** je zapotřebí několikrát konzultovat a dosáhnout kompromisu při jejím navrhování. Např. u systému bodového hodnocení témat je třeba brát v úvahu jednak počty bodů přidělované jednotlivým úkolům (příp. pracovním operacím), a to z hlediska jejich náročnosti a také zvážit celkový rozptyl bodů ve vztahu k jednotlivým klasifikačním stupňům.
- Pokud je součástí praktické zkoušky **cizí jazyk**, bylo by vhodné, aby byl zkoušen nejspíše formou ústní jednoduché komunikace mezi zkoušejícím vyučujícím a žákem, nebo písemnou formou zaměřenou např. na znalost základní odborné terminologie běžně užívané v příslušném oboru vzdělání. K zadání praktické zkoušky je žádoucí přičlenit písemné podklady – konverzační témata v cizím jazyce, či jiné podklady určené k ověření orientace žáků v odborné terminologii.

Ústní zkouška

- Autorský tým zpracuje nejméně **30 témat**, z nichž si školy realizující ZZ podle jednotného zadání mohou vybrat 25 témat a žák si jedno téma vylosuje.
- Při tvorbě témat ústní zkoušky je nutné přihlídnout ke skutečnosti, že **vlastní zkouška trvá nejdéle 15 minut** (příprava ke zkoušce trvá nejméně 15 minut, je-li součástí tématu grafické nebo písemné řešení, může předseda zkušební komise prodloužit dobu přípravy až o 15 minut).
- **Témata**, podklady pro jejich řešení (popis, dokumentace) se vyvíjejí v souladu se strukturou tématu v IS NZZ.